

ХУЛОСАИ КОМИССИЯИ ЭКСПЕРТИИ

шурои диссертатсионии 6D.КОА-038 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба диссертатсияи Саидзода Хайридини Хол дар мавзӯи «Омӯзиши каротиноидҳои таркиби сабзӣ дар муқоиса ба каротиноидҳои таркиби ангат» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои биологӣ аз рӯи ихтисоси 1.5.6. Биохимия

Дар хулосаи комиссияи экспертӣ масъалаҳои зерин баррасӣ мегарданд:

-Мутобиқати мавзӯ, муҳтавои диссертатсия ва автореферати Саидзода Хайридини Хол актуалӣ буда, бори аввал таркиби химиявии ангате, ки дар Тоҷикистон дар ноҳияҳои Балҷувон ва Вахш мерӯяд, муайян карда шуда мавриди омӯзиш қарор гирифтааст ва дар баррасӣ ҳимояи он иҷозат дода шуд;

- Мутобиқати муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси 1.5.6. Биохимия, ки бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2020, №6 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад. Таҳқиқотҳои диссертатсия ҷанбаҳои асосии илмии ихтисоси 1.5.6. Биохимияро дақиқ инъикос намуда, ба талаботи муайяне, ки дар шиносномаи ин ихтисос муқаррар шудааст, мувофиқи банди 6 ҷавобгӯ мебошад.

- Банди 6 – ҷудо кардани пайвастагиҳо аз моддаҳои биологӣ, тоза ва муайян кардани сохтори онҳо.

- Омӯзиши нақш ва иштироки пайвастагиҳои сохторӣ дар обҳои озод, ионҳои ғайриорганикӣ ва органикӣ дар равандҳои биохимиявӣ.

Таҳқиқот нишон медиҳад, ки қариб тамоми қисматҳои растаниҳои дорои моддаҳои фаъоли биологӣ (МФБ) мебошанд, ки дар равшан ва об ҳалшавандаанд. Аз ҷумла, витаминҳо, каротиноидҳо, минералҳо, флавоноидҳо, полисахаридҳо ва дигар моддаҳои биологӣ, ки барои организмҳои зинда аҳаммияти калон доранд.

Натиҷаҳои пажӯҳишҳои *in vitro* ва *in vivo* дар инсон ва ҳайвонот собит намуданд, ки равшани ангат (*Hippophae rhamnoides* L.) дорои як қатор хосиятҳои муфид барои саломатӣ буда, метавонад ҳамчун ҷузъи муҳимми ғизоии одамон ва ҳайвонот истифода шавад.

Ин равшан на танҳо манбаи бозътимоди каротиноидҳо, балки як омодагии биологӣ бо таъсири антиоксидантӣ, иммуномодулятсионӣ ва дигар фаъолиятҳои биологӣ мебошад, ки барои пешгирӣ ва табobati бемориҳои гуногун аҳаммияти калон дорад;

- оид ба мукамал инъикос ёфтани муҳтавои кори диссертатсионӣ дар таълифоти нашршудаи доктараб дар асоси маводи кори диссертатсионӣ 10 мақола нашр гардида, аз ҷумла 3 – тои он дар маҷалаҳои эътирофшудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудааст;

- дар рисолаи мазкур равиши методологии истифодашуда ва натиҷаҳои дар асоси озмоишҳо бадастомада дар таҳлили хроматографияи қабати тунук (ХҚТ) дар байни каротиноидҳо моддаҳои зерин виолаксантин ($R_f=0,114$), зеаксантин ($R_f=0,314$), лютеин ($R_f=0,371$), β -криптаксантин ($R_f=0,614$), ликопен ($R_f=0,800$) ва β -каротин ($R_f=0,971$) идентификатсия карда шудааст;

- таркиби флавоноидҳо, каротиноидҳо, кислотаи аскорбин, витаминҳои B_1 , B_2 ва РР дар меваҳои ангат таҳқиқ шудааст;

- маълумоти таҳлилии ХҚТ барои каротиноидҳои ангат гирд оварда шудааст;

- маълумот оид ба таҳлили каротиноидҳои сабзӣ гир оварда шудааст;

- нишондодҳои технологияи хокаи меваи ангат коркард шудааст;

- эътимоднокии натиҷаҳои бадастovarда шуда бо такрорёбии кофии шумораи таҷрибаҳо ва маълумоти озмоишӣ тасдиқ мешавад, ки бо истифодаи асбобҳои ҳасосияташон баланд ва усулҳои биохимиявии ҳозиразамон ба даст омадаанд. Натиҷаҳо, инчунин аз таҳлили системавӣ ва коркарди оморӣ (статистикӣ) гузаронида шуда, эътимодбахш мебошанд;

- комиссияи экспертӣ пешниҳод менамояд, ки диссертатсия дар шурои диссертатсионии 6D.KOA-038 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул карда шавад;

- комиссияи экспертӣ ба ҳайси муқаррризони расмӣ ва муассисаи пешбар пешниҳод менамояд:

Раҳимов Исматулло Фатҳуллоевич – доктори илмҳои тиб профессор, узви пайвастаи АМИТ, мудири озмоишгоҳи фармокологии Институти химия ба номи В.И. Никитинаи АМИТ.

Каримов Музафар Каримович – доктори илмҳои биологӣ, профессор мудири кафедраи физиология ва биотехнологияи растаниҳои Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш.Шотемур.

Ба сифати муассисаи пешбар Донишгоҳи биологии Помир ба номи академик Х.Ю. Юсуфбеков.

- комиссияи экспертӣ барои гузоштани эълони ҳимоя, матни диссертатсия ва автореферат дар сомонаи Комиссия ва ДМТ иҷозат медиҳад;

- нашр ва паҳнкунии автореферат ва паҳлуҳои дигари арзёбии диссертатсия хулоса пешниҳод мегардад.

Комиссияи экспертӣ диссертатсияи Саидзода Хайридини Холро дар мавзуи «Омӯзиши каротиноидҳои таркиби сабзӣ дар муқоиса ба каротиноидҳои таркиби ангат» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои биологӣ аз рӯйи ихтисоси 1.5.6. Биохимия баррасӣ намуда, дар асоси банди 60 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ.

ҚАРОР ҚАРД:

1. Диссертатсияи Саидзода Хайридини Хол дар мавзуи «Омӯзиши каротиноидҳои таркиби сабзӣ дар муқоиса ба каротиноидҳои таркиби ангат» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биологӣ аз рӯйи ихтисоси 1.5.6. Биохимия ба ҳимоя қабул карда шавад.
2. Комиссияи эксперти муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ-таҳқиқонашон ба ихтисоси 1.5.6. Биохимия мувофиқат дорад, ба ҳайси муқаррризони расмӣ пешниҳод менамояд:
  - **Раҳимов Исматулло Фатхуллоевич** – доктори илмҳои тиб профессор, узви пайвастаи АМИТ, мудирӣ озмоишгоҳи фармокологии Институти химия ба номи В.И. Никитинаи АМИ Тоҷикистон;
  - **Каримов Музафар Каримович** – доктори илмҳои биологӣ, профессор мудирӣ кафедраи физиология ва биотехнологияи растаниҳои Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шотемур.
3. Ба сифати муассисаи пешбар Донишгоҳи биологии Помир ба номи академик Х.Ю. Юсуфбеков тавсия дода шавад.
4. Барои ҷойгир намудани эълон оид ба ҳимояи диссертатсия дар сомонаҳои Муассиса ва Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон розигӣ дода шавад.
5. Барои чопи автореферати диссертатсия бо ҳуқуқи дастнавис (100 адад) ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи эксперти:

доктори илмҳои биологӣ, профессор

Эргашев А.

Аъзои комиссияи эксперти:

доктори илмҳои биологӣ, профессор

Ниязмухамедова М.Б.

номзади илмҳои биологӣ, дотсент

Ҳамробоева З.М.

Имзоҳои А. Эргашев ва З.М. Ҳамробоеваро тасдиқ мекунам.

**Сардори Раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси ДМТ**

Шодихонзода Э.Ш.

«09» 06 соли 2026

Имзои М.Б. Ниязмухамедоваро тасдиқ мекунам:

Нозири калони шуъбаи кадрҳои
Институти ботаника, физиология ва
генетикаи растани АМИТ

Умарова Н.С.

734017, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, в.учаи Карамов 23
тел: (+992-37) 224-71-88; 225-80-85. E-mail: ibfgr@bk.ru

«09» 06 соли 2026.